

AMSTERDAMS INSTITUUT VOOR ARBEIDSTUDIES (AIAS)

UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM

WERKDRUK
IN DE ZORGSECTOR 2004

Onderzoek op basis van de Zorgloonwijzer

in opdracht van de ABVAKABO FNV

Kea Tijdens, AIAS, Universiteit van Amsterdam, K.G.Tijdens@uva.nl

Plantage Muidergracht 4, 1018 TV Amsterdam, www.uva.nl/aias

28 april 2005

WERKDRUK IN DE ZORGSECTOR

Werkdruk is veruit meest voorkomende klacht die werknemers aan het FNV-meldpunt Red de Arboret hebben doorgegeven.¹ De teller van stond aan het einde van de eerste dag van de campagneweek op ongeveer 400 meldingen. 65 procent van de melders klaagde over werkdruk. Welke werknemers in de zorgsector rapporteren vooral een hoge werkdruk? In dit rapport presenteren we enkele cijfers uit de Zorgloonwijzer-enquête.

De Zorgloonwijzer bestaat uit een website www.zorgloonwijzer.nl met een salarischek en een enquête. Het project maakt deel uit van het Loonwijzer project met een salarischek voor de lonen van ruim 160 beroepen toegespitst op de situatie van de bezoeker, beschrijvingen van beroepen, een doorlopende enquête en nog veel andere informatie. De auteur is betrokken bij de ontwikkeling van de enquête. In dit rapport gebruiken we de gegevens van 16 december 2003 tot 16 oktober 2004. In totaal hebben 27.806 werknemers deze enquête ingevuld, waarvan er 2.404 in de zorgsector werken.² Daarvan werken er 1.399 in een zorgberoep of een administratief beroep.³

Onder de zorgsector verstaan wij de academische ziekenhuizen, algemene ziekenhuizen, verplegings- en verzorgingshuizen, thuiszorg, gehandicaptenzorg, geestelijke gezondheidszorg, gezondheidscentra, tandarts- en huisartsenzorg. Binnen de zorgsector onderscheiden we een vijftal beroepen, zoals in tabel 1 te zien is.

Tabel 1 *Werknemers naar beroepsgroep*

Vijf beroepen	Aantal	%
1 de gezinsverzorgenden en alfa hulpen uit de thuiszorg ⁴	65	4.6
2 de helpenden en de verzorgenden ⁵	320	22.9
3 de verpleegkundigen ⁶	396	28.3
4 de analisten, laboranten, assistenten	349	24.9
5 de administratief medewerkers/secretarissen in de sector ⁷	269	19.2
Totaal	1399	100 %

Bron: *Zorgloonwijzer2004*

¹ Zie 'Meldlijn Arboret: werkdruk grootste probleem'
<http://actualiteit.cms.fnv.nl/renderer.do/menuId/8886/returnPage/8886/itemId/24856/pageId/6841/instanceId/8888/> 4 april 2005

² Dit zijn er meer dan ruim 1500 werknemers meer dan de vorige keer, omdat sindsdien nog een laatste batch data van deze periode is toegevoegd. Als gevolg daarvan zijn er ruim 70 werknemers in de zorgsector bijgekomen.

³ Dit zijn er ruim 60 meer dan de vorige keer, vanwege de grotere respons, en omdat nog enkele beroepen anders zijn ingedeeld. Het betreft de sterilisatie-assistenten en de anesthesie-assistenten, die zijn ingedeeld bij groep 4.

⁴ Helaas kunnen we op dit moment in de Zorgloonwijzer niet de gezinsverzorgenden van de alfa hulpen onderscheiden.

⁵ Helaas kunnen we op dit moment in de Zorgloonwijzer niet de helpenden van de verzorgenden onderscheiden. Tot de groep verzorgenden rekenen we bejaardenverzorgenden, ziekenverzorgenden, gehandicaptenverzorgenden en kraamverzorgenden.

⁶ De verpleegkundigen zijn niet uit te splitsen naar MBO- of HBO-niveau. De verloskundige hebben we ook tot de verpleegkundigen gerekend, evenals de leerling-verpleegkundige.

⁷ Deze groep nemen we op om na te gaan of werkdruk meer gerelateerd is aan de sector, dus in gelijke mate geldt voor de kern-beroepen uit de zorg en de administratieve ondersteuning, of dat werkdruk vooral gerelateerd is aan de zorgberoepen.

WERKDRUK

Om de werkdruk van werknemers te meten, gebruiken we de antwoorden op de vraag: ‘Op mijn werkplek is de werkdruk hoog’. De antwoorden lopen van 1. ‘helemaal mee oneens’ tot 5. ‘helemaal mee eens’. Hier beschrijven we de belangrijkste resultaten. In de bijlage zijn tabellen met overige cijfers opgenomen.

Kijken we naar de beroepen, dan is er een groot verschil in werkdruk op de werkplek tussen de gezinsverzorgenden aan het ene einde van de werkdrukschaal en de verzorgenden aan het andere einde, met de verpleegkundigen, analisten en administratief medewerkers daar tussenin (zie tabel 2). De verzorgenden ervaren veruit de hoogste werkdruk.

Tabel 2 Antwoorden op de uitspraak: ‘Op mijn werkplek is de werkdruk hoog’

	1 gezinsverzorgende thuiszorg, alfahulp	2 verzorgen de	3 verpleegkundi ge	4 analist, laborant, assistent	5 adm. medew. /secretaresse in zorgsector	Total
helemaal mee oneens	13.8	7.3	5.4	6.7	8.4	7.1
mee oneens	18.5	9.2	14.4	14.2	15.6	13.6
neutraal	41.5	24.4	32.3	29.9	31.3	30.1
mee eens	18.5	19.6	26.4	23.8	20.6	22.7
helemaal mee eens	7.7	39.6	21.5	25.3	24.0	26.4
	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Gemiddeld	2.9	3.8	3.4	3.5	3.4	3.5
aantal	65	316	390	344	262	1377

Bron: Zorgloonwijzer2004

WERKDRUK NAAR PERSOONSKENMERKEN

Kunnen persoonsgebonden kenmerken deze verschillen verklaren? We kijken eerst naar geslacht. De vijf beroepen zijn vooral vrouwenberoepen en mannen zijn ondervertegenwoordigd, vooral bij de gezinsverzorgenden, helpenden en administratieve functies. Bij de gezinsverzorgenden zijn te weinig mannen in de dataset om te zeggen of zij een grotere werkdruk ervaren dan de vrouwen. De overige beroepen zijn wel onderscheiden naar geslacht. Uit tabel 3 blijkt dat er weinig verschillen zijn naar geslacht. Geen van deze verschillen zijn significant, dat wil zeggen dat ze niet aan het toeval zijn toe te schrijven.

Tabel 3 Werknemers naar werkdruk op de werkplek

	1 gezinsverz thuiszorg, alfahulp	2 verzor gende	3 verpleeg kundige	4 analist, laborant, assistent	5 adm. medew. /secretaresse	Total
vrouwen	2.9	3.7	3.4	3.4	3.4	3.5
mannen		4.0	3.5	3.6	3.4	3.5

Bron: Zorgloonwijzer2004, waarde 1 = laag, ... , 5=hoog

Naar leeftijdsgroep kunnen we evenmin een patroon onderscheiden voor werkdruk. Vooral bij de verzorgenden en in de administratieve functies neemt de ervaren werkdruk toe met de leeftijd. In deze beroepen vinden oudere werknemers vaker dat de werkdruk hoog is.

Tabel 4 Werknemers naar werkdruk op de werkplek

	1 gezinsverz thuiszorg, alfahulp	2 verzor gende	3 verpleeg kundige	4 analist, laborant, assistent	5 adm. medew. /secretaresse	Total
< 24 jr	2.8	3.5	3.6	3.1	2.9	3.3
25-34	3.3	3.8	3.5	3.7	3.3	3.6
35-44	2.7	3.8	3.3	3.5	3.2	3.4
45-54	3.2	3.9	3.4	3.6	3.8	3.6
>=55	-	4.0	3.1	3.3	4.0	3.4
Total	2.9	3.8	3.4	3.5	3.4	3.5

Bron: *Zorgloonwijzer2004, waarde werkdruk 1 = laag, ... , 5=hoog*

Splitsen we werkdruk uit naar werknemers met en zonder kinderen, dan blijkt dat opnieuw bij de verzorgenden en in de administratieve functies de werkdruk hoger wordt ervaren als er kinderen zijn.

Tabel 5 Werknemers naar werkdruk op de werkplek

	1 gezinsverz thuiszorg, alfahulp	2 verzor gende	3 verpleeg kundige	4 analist, laborant, assistent	5 adm. medew. /secretaresse	Total
geen kinderen	2.8	3.6	3.5	3.5	3.2	3.4
wel kinderen	2.9	3.9	3.4	3.5	3.5	3.5
Total	2.9	3.8	3.4	3.5	3.4	3.5

Bron: *Zorgloonwijzer2004, waarde werkdruk 1 = laag, ... , 5=hoog*

WERKDRUK NAAR CAO EN NAAR SOORT INSTELLING

We onderscheiden zes CAO's, te weten van de academische ziekenhuizen, algemene ziekenhuizen, verplegings- en verzorgingshuizen, thuiszorg, gehandicaptenzorg en geestelijke gezondheidszorg. De werknemers die onder de CAO's van de gezondheidscentra, regionale indicatie-organen, tandarts- en huisartsenzorg of die wel onder een zorgcao vallen maar niet weten welke, voegen we samen in een groep 'overige zorgcao'.

Als we kijken naar de gemiddelde werkdruk op de werkplek, uitgesplitst naar CAO, dan is in tabel 6 te zien dat de werkdruk bij werknemers onder de CAO's Ziekenhuizen, Thuiszorg en Geestelijk Gezondheidszorg (GGZ) het hoogst scoort.

Tabel 6 Gemiddelde werkdruk op de werkplek, uitgesplitst naar CAO

CAO	werkdruk
geen cao/geen zorgcao	3.5
Academische Ziekenhuizen	3.3
Geestelijk Gezondheidszorg (GGZ)	3.4
Gehandicaptenzorg + Gehandicaptenzorg DTG	3.2
Thuiszorg	3.4
Verpleeg- en Verzorgingstehuizen (vh Bejaardentehuizen)	3.2
Ziekenhuizen	3.5
overige zorgcao	3.5
Total	3.5

Tenslotte kijken we naar de gemiddelde werkdruk op de werkplek, uitgesplitst naar soort instelling, dan is in tabel 7 te zien dat de werkdruk bij werknemers onder de werknemers in verzorgingstehuizen en de medische praktijken. Bij de thuiszorg is een groot verschil te zien met de vorige tabel. Dat komt omdat een groot deel van de werknemers in de thuiszorg niet onder een CAO vallen.

Tabel 7 Gemiddelde werkdruk op de werkplek, uitgesplitst naar instelling

CAO	werkdruk
overig	3.6
Ziekenhuizen	3.4
Medische praktijken	3.6
Verzorgingstehuizen	3.6
Thuiszorg	3.1
Total	3.5

****

BIJLAGE

Tabel 8 Baan emotioneel zwaar

		zorgbero zorgberoep					Total
		1 gezinsverz orgende thuiszorg, alfahulp	2 verzorgende	3 verpleegku ndige	4 analist, laborant, assistent	5 administratief medewerker/se cretaresse in zorgsector	
Job emotionally heavy	1 Fully disagree	4.6%	6.3%	4.9%	11.5%	32.3%	12.0%
	2 Disagree	21.5%	15.5%	16.2%	18.9%	21.8%	18.0%
	3 Neutral	47.7%	36.1%	35.4%	35.7%	26.8%	34.6%
	4 Agree	18.5%	24.4%	28.5%	21.8%	12.5%	22.4%
	5 Fully agree	7.7%	17.7%	15.1%	12.1%	6.6%	13.0%
Total		100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Tabel 9 Baan mentaal zwaar

		zorgbero zorgberoep					Total
		1 gezinsverz orgende thuiszorg, alfahulp	2 verzorgende	3 verpleegku ndige	4 analist, laborant, assistent	5 administratief medewerker/se cretaresse in zorgsector	
Job mentally	1 Fully disagree	10.8%	5.7%	5.9%	10.5%	22.0%	10.3%

exhausting	2 Disagree	20.0%	12.1%	15.1%	16.3%	26.6%	17.1%
	3 Neutral	40.0%	32.5%	34.8%	36.7%	26.3%	33.4%
	4 Agree	20.0%	28.0%	29.2%	23.9%	16.6%	24.8%
	5 Fully agree	9.2%	21.7%	15.1%	12.5%	8.5%	14.4%
Total		100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Tabel 10 Conflicten op de afdeling

		zorgbero zorgberoep					
		1 gezinsverz orgende thuiszorg, alfahulp	2 verzorgende	3 verpleegku ndige	4 analist, laborant, assistent	5 administratief medewerker/se cetaresse in zorgsector	Total
In workplace conflicts regularly occur	0 No	86.7%	65.8%	67.8%	70.3%	67.3%	68.7%
	1 Yes	13.3%	34.2%	32.2%	29.7%	32.7%	31.3%
Total		100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Tabel 11 Werkt onregelmatige uren

		zorgbero zorgberoep					
		1 gezinsverz orgende thuiszorg, alfahulp	2 verzorgende	3 verpleegku ndige	4 analist, laborant, assistent	5 administratief medewerker/se cetaresse in zorgsector	Total
Works shifts or irregular hours	0 No	17.2%	8.2%	11.1%	20.2%	45.3%	19.5%
	1 Yes	81.3%	91.5%	88.4%	79.3%	49.1%	79.0%

